Schaefer, Mauricius
De iteratis apud
Theognidem distichis

DE ITERATIS APUD THEOGNIDEM DISTICHIS.

DISSERTATIO

INAUGURALIS PHILOLOGICA

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS IN ALMA LITTERARUM UNIVERSITATE FRIDERICIANA

HALENSI CUM VITENBERGENSI CONSOCIATA

AD

SOMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE CAPESSENDOS

DIE XXII MENSIS JULII ANNI MDCCCXCI

HORA XII.

PALAM DEFENDET

SCRIPTOR

MAURICIUS SCHAEFER

SILESIUS.

ADVERSARII ERUNT:

BRAUN, STUD. PHIL. **CLEMENS**, STUD. PHIL.

JOHN, STUD. PHIL.

HALIS SAXONUM MDCCCXCI.

TYPIS A. SAYFFAERTHI, BEROLINI.

Parentibus et Soceris

Sacrum.

Post studia, quibus inde ab Immanuele Bekkero, a quo omnis est disciplina Theognidea, viri docti Th. Bergkius in Mus. Rhen. Nov. vol. III p. 206 sqq. et p. 396 sqq., Hartius in annali philologo anni 1868 p. 333—336, Christophorus Ziegler ibidem p. 329 sqq. se dederunt, in crisi Theognideorum exercenda a libris A et O proficiscendum esse omnes consentiunt. Codicem A, quo Bekkerus primus usus est ad Theognidis elegos edendos anno 1815 quemque in praefatione alterius editionis anno 1827 curatae Mutinensem se vocasse profitetur, non quod Mutina Parisios venisset, sed communi tum omnium, qui ex Italiae superioris bibliothecis minoribus Parisinae illati essent, nomine revera non Mutinensem sed Veronensem esse Guilelmus Studemund, vir his litteris praematura morte ereptus, commentatione de Theognideorum memoria libris manu scriptis servata (ind. lect. Vratislav. per hiemem anni 1889—90 habend.) demonstravit.[1] Dolendum sane est, quod acerbum fatum Henrico Jordano non permisit, ut lectiones codicis A saeculo X scripti, quem ceteris omnibus non modo servata syllogae Theognideae appendice sed etiam antiquitate et bonitate praestare constat, diligenter ab ipso enotatas publici iuris faceret. Quae cum ita sint, in ea codicis A collatione, quam Bekkeri editioni alteri debemus, acquiescendum erit cautissime tantum adhibitis eis lectionibus virorum doctorum (Presseli in Philol. tom. XXIX. p. 547

[1] Idem viri doctissimi defuncti commentatione vel ignorata vel neglecta docuit C. O. Zuretti: Veronese non Modenese. Pel codice A di Teognide. Rivista di Filologia 1890 p. 161 sqq.

sqq. et van der Meyi: Studiorum Theognideorum cap. V Lugduni Batavorum 1869 p. 48 sqq.), quae a Bekkero discrepant. Percommode autem accidit, quod Guilelmus Studemund codicis O, quem vere anni 1889 frustra per totam bibliothecam Vaticanam quaesitum esse atque infelici casu nuper amissum videri Augustus Mau Studemundo rescripserat, apographon tam insigni et unica accuratione confectum, ut ne de minutiis quidem dubitare liceret, in indice illo lectionum, quem supra nominavi, exprimendum curavit.

His duobus codicibus accurate collatis atque cognitis cum in universum fundamentum firmum collectionis Theognideae recte et aestimandae et recensendae, tum eius quaestionis, quae est de distichis iteratis in farragine fragmentorum elegiacorum maximam partem ad Theognidem pertinentium profligandae et paene ad finem perducendae iactum est. Quo enim quis vetustior meliorisque notae codex est, eo maior numerus distichorum in eo repetitorum est. Quare non mirabimur quod codex A praeter illos versus iteratos, qui in collectione carminum amatoriorum exstant, quae inscripta ἐλεγείων β' Theognidis reliquiis addita est, non modo nullam iterationem codicis O omisit, sed una auctior est. Apertum est Theognidis editores fugere non potuisse versus quosdam in libris manu scriptis repeti, tantum autem aberat, ut istos versus suis locis typis exprimendos curarent, ut aut alios iterum ponerent alios omitterent aut maximam partem distichorum, quae bis in codicibus leguntur, neutro loco tolerarent.

Hac pertinacia, ne dicam pervicacia editorum, quam suo iure et Hiller[1] et Studemund[2] castigaverunt, cum nec Bekkerus, qui ad versus 1070—74 adnotavit: »mihi satius visum non omnia delere duplicis recensionis vestigia« nec recentiores liberi sint, maximam Eduardo Hillero nuperrime defuncto gratiam habemus, quod in Anthologia Lyrica, quam

[1] Fleckeiseni annal. philol. 1881 p. 450.
[2] ind. lect. hibern. 1889/90 Vratislaviae habend, p. 34.

post Theodorum Bergkium superiore anno quartum edidit, omnia disticha bis in codicibus A et O scripta suis locis typis expressit. Ab his versibus repetitis Fridericus Nietzschius, cum Welckeri vestigiis insistens quasi alter Aristarchus existeret, cuius operam ad Theognidis poema perturbatissimum ordini restituendum Caspar Barthius (Advers. XV, 4) speraverat, in dissertatione, quam inscripsit: Zur Geschichte der Theognideischen Spruchsammlung. Cap. I.: Die letzte Redaktion der Theognidea (Mus. Rhen. Nov. vol. XXII p. 161 sqq.) ita orsus est, ut quaerendum censeret, qui fieri potuisset, ut idem fragmentum plus minusve variatum bis in contextu poematum legeretur. Cuius rei causa viro doctissimo in eo posita fuisse videbatur, quod ab eo, qui Theognidea consarcinavit, singulas sententias verborum quodam filo conexas et, ubi sententiarum copulatio illa interrupta fuerit, ad nexum restituendum alteram sententiam esse insertam existimaret. Hanc viri docti sententiam quam Th. Fritzschius dissertatione Philol. tom XXIX p. 526—46 inserta: Das Stichwort als Ordnungsprincip der Theognideischen Fragmente acriter impugnavit, nemo fere est, qui veram existimet. Hermannus autem Schneidewin, qui dissertatione de syllogis Theognideis Argentorati 1878 scripta demonstrasse sibi visus est non modo librum Theognideorum α' ex duabus syllogis consutum atque posterioris syllogae initium inter versum 878 et 1038 statuendum esse, sed etiam repetitorum versuum maximam partem in posteriore sylloga fidelius Theognideam formam retinuisse multos invenit, qui ei assentirentur. Recte autem Studemund p. 36 negavit ex versuum repetitionibus quidquam probabile de Theognideorum origine statui posse. Ego vero cum Henrici Jordani, qui in Hermae vol. XV. p. 524 sqq.[1] monuerat, ne expertos vacuum Daedalos aera sequeremur, auctoritati obtemperans primum non illud quaerendum esse existimem, qui factum sit, ut idem fragmentum

[1] cf. eiusdem Quaest. Theognid. in indice lectionum Regimontii per hiemem 1885/86 habendarum.

bis in textu legeretur, sed potius utro loco melius et fidelius servatum sit, tota quaestione, quae est de iteratis apud Theognidem distichis, retractata minime acta agere mihi videor.

Cum de distichis tantum in Theognideis repetitis disputare nostrum sit, breviter monemus singulos quoque versus repetitos inveniri. Quorum nonnulli ad verbum iterati utroque loco aptissimum praebent sensum neque mirum, quod tales versus, quos in formularum numero habere possis, saepius intervallo haud ita magno occurrunt, velut pentameter

εἰ μὴ ἐμὴν γνώμην ἐξαπατῶσι θεοί

et in v. 540 et 554 exstat.

Ne Ricardi Kuellenbergii dissertationem de imitatione Theognidea (Argentorati 1877) exscribamus,

ἀνθρώπων, ὁπόσους ἠέλιος καθορᾷ

(v. 168 et 850) depromam. Item satis erit verbo monuisse eum, qui appendicem composuerit, poetam impurum ex gnomicis versus furatum partim ad verbum repetivisse, partim levissime mutavisse, ut pentamentrum 1086

τοῦθ' ἔρδειν, ὅτι σοι μὴ καταθύμιον ᾖ

in v. 1238 ad verbum repetivit, pentametri vero 1152

δειλῶν ἀνθρώπων ῥήμασι πειθόμενος

exordium in ἄλλων mutavit in v. 1262. Versus 1365

ὦ παίδων κάλλιστε καὶ ἱμεροέστατε πάντων

versui 1117, in quo Plutus deus invocatur, tam similis est, ut procul dubio ex illo fluxisse existimandus sit. Suo iure Arthur Corsenn in adnotatione ad p. 22 Quaestionum Theognidearum (Wissenschaftliche Beilage des Progymnasiums zu Geestemünde 1887) Ulrici Koehleri, quocum Christ (Gesch. d. griech. Litteratur ed. II p. 115 adn. II) consentit, sententiam reiecit, qui in commentatione, quam inscripsit: Eine Illustration zu Theognis, (Mitteilungen des deutschen archaeologischen Instituts in Athen, 9. Jahrgang 1884 p. 1—4 Tafel I) verba ὦ παίδων κάλλιστε, quae in vasculo fictili Tanagrae

reperto ex ore hominis venientia conspicimus, ad distichon in Theognidis appendice erotica exstans referri oportere contenderat.

Sed redeamus ab hoc deverticulo, ut recta via id, quod nobis proposuimus, persequamur. Priusquam igitur ad disticha iterata pergimus, uno conspectu ut appareat, qui versus et intra librum α' (v. 1—1220) in codicibus A et O et in carminum amatoriorum appendice in codice A repetiti sint, has duas proponimus tabulas:

I. Tabula versuum intra librum α' repetitorum

versus	qui repetuntur						eidem sunt atque
	non variati vel fere non variati	in initio paulum mutati	alibi paulum mutati	in fine levissime mutati	multum mutati	ita, ut pentameter sit prorsus diversus	
39-40	39					40	1081-1082
41-42	42		41				1082 a–b
57-60		58	59		57. 60		1109-1110 1113-1114
87-90	87-90						1082 c–f
97-100	98-100	97					1164 a–d
115-116	116				115		643-44
209-210	tantum in cod. A iterantur	209		210			332 a–b
211-212		211		212			509-510
213-214			213		214		1071-1072
217-218					217-218		1073-1074
367-368	368	367					1184 a–b
409-410				409	410		1161-1162
415-418	416	415	417	418			1164 e–h
417-418			417		418		1105-1106
441-446	446		441. 442 443. 445		444		1162 a–f
555-556	556				555		1178 a–b
571-572	571			572			1104 a–b
619-620		619. 620					1114 a–b
853-854	854			853			1038 a–b
877-878	878	877					1070 a–b
1095-1096	–	1096			1095		1160 a–b
1105-1106	1105		cf. 417-418		1106		1164 g–h

II. Tabula versuum intra librum β′ repetitorum in A.

versus	qui repetuntur: non variati vel fere non variati	in initio paulum mutati	alibi paulum mutati	in fine levissime mutati	multum mutati	ita, ut pentameter sit prorsus diversus	eidem sunt atque
949-950	calami erroribus exiguis vitiati						1278 c–d
1101-1102	non variati						1278 a–b
1107-1108		1108					1318 a–b
1151-1152	nulla scripturae discrepantia						1238 a–b
597-598						598	1243-1244
301-302						302	1353-1354

His duabus tabulis propositis disputandi materia cum bipartita videatur, quaestionem ita instituendam esse puto, ut primum disticha intra librum α′ iterata, deinde ea quae intra librum β′ repetuntur, in disceptationem vocem, semper fere eo usus ordine, quo versus in libris manu scriptis leguntur.

Initium igitur faciamus a duobus distichis v. 39—42, quae in codicibus A et O infra post versum 1080 repetuntur partim tantum immutata, ut de lectionis discrepantia difficillimum sit iudicium. Priore loco hi versus sic exhibentur:

39 Κύρνε, κύει πόλις ἥδε, δέδοικα δὲ μὴ τέκῃ ἄνδρα
εὐθυντῆρα κακῆς ὕβριος ἡμετέρης.
41 ἀστοὶ μὲν γὰρ ἔθ' οἵδε σαόφρονες, ἡγεμόνες δὲ
τετράφαται πολλὴν ἐς κακότητα πεσεῖν.

Qui versus quid sibi velint si cognoscere voluerimus, omnino non confundendi sunt cum aliis ex Theognidis farragine propter similitudinem quandam argumenti petitis, sed per se sunt tractandi. Dicit poeta: Timeo, Cyrne, ne urbs nostra gravida hominem malae nostrae superbiae castigatorem procreet; cives enim nostri adhuc ratione ducuntur, principes autem ad superbiam improbitatemque delapsi sunt. Auguratur igitur poeta tyranni alicuius dominationem inde, ut fieri assolet, orituram, quod optimates superbiores se praebuerant, quam

ut cives paterentur. Hunc fere esse sensum versuum illorum eumque aptum accomodatumque ad eum rerum civilium statum, qualem tum temporis Megaris fuisse conicias, quis est qui neget? ὕβριος ἡμετέρης poeta dicere potuit, quippe qui ipse esset optimatium, quamvis repugnaret atque id quidem frustra illorum superbiae. ἀστοὶ quos hoc loco dicit poeta, non ut Leutschius (Philol. 1876 p. 367) contendit, nobiles significantur, sed potius cives.[1]

Iidem versus infra iterum post versum 1080 ita immutati leguntur ut prioris distichi pentameter sit:

ὑβριστὴν χαλεπῆς ἡγεμόνα στάσιος

et pro verbis ἔθ' οἵδε legatur ἔασι. Hos versus alium praebere sensum atque v. 39—42 apparet. Auguratur poeta patriam ambitiosi atque imperiosi alicuius hominis praedam fore, rerum potiturum esse unum ex demagogis, qui cum civium mores adhuc incorrupti essent, ipsi proni ad superbiam essent. Versus 1082 melius cum huius carminis instituto convenire cum Hartungio videretur, eum praeoptavit. Bergkius autem utrumque pentametrum Theognidis esse ratus breviatorem disticha 39—40 et 1081—82 in artum redegisse coniecit atque H. Schneidewin hunc fere sententiarum conexum et versuum ordinem apud Theognidem fuisse probabile existimavit. Quod Hiller (Jahresberichte über die Fortschritte der klassischen Altertumswissenschaft 1886 p. 39) ad Bergkii sententiam refutandam attulit, contra utrumque

---

[1] cf. Fr. Cauer: Parteien und Politiker in Megara und Athen. Stuttgart 1890 p. 6. Bürger werden hier die genannt, welche weiter nichts sind als Bürger, also Leute von geringer Bedeutung im Staat. Hoc recte vidit vir doctus; totam autem imaginem illam et Theognidis et rerum Megarensium ab eodem cogitatione depictam omnino non possum veram expressamque existimare, in qua istuc delapsus est, ut Theognidem in feneratores Megarenses referret. Utinam sperare nobis liceret fore ut aliquando totum aedificium magno labore exstructum eodem modo funditus deleatur, quo eiusdem viri docti disputatio, quae inscribitur: Die athenischen Parteien vor Kleisthenes Aristotelis Ἀθηναίων πολιτεία nuper inventa refutata est.

iure dici potest. Cum duo disticha et supra et infra se excipiant, non multum habet probabilitatis pentametri discrepantiam pluribus distichis coartatis ortam esse. Quae cum ita sint, facere non possumus quin statuamus pentametrum immutatum variandi pruritui deberi. Neque vero cum Jordano putamus vocabulum, quod est εὐθυντήρ, rarum illud quidem, verum minime suspectum ansam variandi pentametri praebuisse. Qui sententiarum conexu non plane perspecto ita ut hexametro alium pentametrum adaptaret, meliorem sensum effecisse sibi videbatur, in scirpo nodum quaesivisse iudicandus est. Neque persuaderi nobis poterit ἔασι, quam formam etiam in v. 623 redire Ziegler recte contra Schneidewin monet, lectioni ἔθ' οἵδε praestare, quam versui 40 apprime accomodatam esse censeo, verbum autem substantivum omnino non desideramus.

Sequitur, ut de versibus 57—60, qui multum immutati unoque disticho post v. 58 aucti post v. 1107 et 1108, et ipsos post v. 1318 appendicis iteratos, repetuntur, quid sentiam paulo copiosius dicam. Superiore loco hic est ordo versuum, de quibus agimus:

v. 53 Κύρνε, πόλις μὲν ἔθ' ἥδε πόλις, λαοὶ δὲ δὴ ἄλλοι
οἳ πρόσθ' οὔτε δίκας ἤδεσαν οὔτε νόμους,
ἀλλ' ἀμφὶ πλευρῇσι δορὰς αἰγῶν κατέτριβον,
ἔξω δ' ὥστ' ἔλαφοι τῆσδ' ἐνέμοντο πόλεος
57 καὶ νῦν εἴσ' ἀγαθοί, Πολυπαΐδη, οἱ δὲ πρὶν ἐσθλοὶ
νῦν δειλοί· τίς κεν ταῦτ' ἀνέχοιτ' ἐσορῶν;
ἀλλήλους δ' ἀπατῶσιν ἐπ' ἀλλήλοισι γελῶντες
οὔτε κακῶν γνώμας εἰδότες οὔτ' ἀγαθῶν.

In versibus exscribendis Bergkium secuti diiudicare nolumus, utrum praestet cum Bekkero post v. 53 ὑποστιγμὴν et post v. 56 μέσην στιγμὴν ponere, an ita distinguere, ut priore loco μέση στιγμή, altero, ubi ἀπόδοσις incipiat, ὑποστιγμὴ ponatur. Quodcumque feceris arbitrium, facile concedes versus 57—60, de quibus agitur, artissimis vinculis cum prioribus coniunctos suo stare loco imprimisque verba καὶ νῦν εἴσ'

ἀγαθοί, quae Bergkius a correctore perperam pro οἳ vel τοὶ νῦν substituta esse putabat, contrario nomine opposita esse verbis versus 54: οἳ πρόσθ' c. q. s. At post versum 1108 haec disticha hoc modo variata sunt:

Κύρν', οἱ πρόσθ' ἀγαθοὶ νῦν αὖ κακοί, οἱ δὲ κακοὶ πρὶν
νῦν ἀγαθοί· τίς κέν ταῦτ' ἀνέχοιτ' ἐσορῶν,
τοὺς ἀγαθοὺς μὲν ἀτιμοτέρους, κακίους δὲ λαχόντας
τιμῆς; μνηστεύει δ'ἐκ κακοῦ ἐσθλὸς ἀνήρ.
ἀλλήλους δ'ἀπατῶντες ἐπ' ἀλλήλοισι γελῶσιν,
οὔτ' ἀγαθῶν μνήμην εἰδότες οὔτε κακῶν.

Quam varie versus sint immutati apparet. Legenti mihi et Bergkii adnotationem ad v. 53—60 et Schneidewini copiosam disputationem offensioni fuit, quod uterque causis aut nullis aut non satis idoneis additis priorem locum ex repetito in artum esse redactum confirmat, proinde quasi per se fieri non possit, ut alter locus ex priore uno auctus disticho derivatus sit. Quod ita esse me demonstraturum spero. Qui alterum locum confecit, sive quod ταῦτ' in versu 58 eodem modo, quo ταῦτ' in versu 99

— — σύ δέ μοι, φίλε, ταῦτ' ἐνὶ θυμῷ
φράζεο

ad ea, quae antecedunt, pertinens non intellexit, sive quod quid posset probare voluit inter primum et alterum distichon duos versus inseruit, imperite atque inscite ad versuum Theognideorum exemplar factos; cf.

v. 666 — καὶ τιμῆς καὶ κακὸς ὢν ἔλαχεν,

v. 186 — γῆμαι δὲ κακὴν κακοῦ οὐ μελεδαίνει
ἐσθλὸς ἀνήρ

v. 234 — ὀλίγης τιμῆς ἔμμορεν ἐσθλὸς ἀνήρ!

v. 190 — — — καὶ ἐκ κακοῦ ἐσθλὸς ἔγημεν.

Accedit quod ab hoc loco opprobium in eo positum, quod boni malorum filias uxores ducant, plane alienum est verbaque ipsa non genuina, sed ex poetae flosculis decerpta parum

concinne coniuncta sunt. Quamobrem non possumus cogitare locum priorem ex posteriore in angustum deductum, sed cum Jordano (p. 12) aliisque disticho insiticio auctum esse putabimus. Jam videamus prius distichon v. 57—58. Cum novum enuntiatum a verbis καὶ νῦν εἴσ' ἀγαθοί neque incipere posset et summa eorum, quae praecedunt, in unum versum esset contrahenda, et vocativus Πολυπαΐδη, utpote qui plurium esset syllabarum abiciendus et[1] vicissitudines illae alium in ordinem referendae erant. In altero disticho Hermanum Schneidewin, qui permutatam membrorum structuram praefert, sequi adeo non possum ut verba

ἀλλήλους δ' ἀπατῶσιν ἐπ' ἀλλήλοισι γελῶντες

unice vera putem. Qui sensum non prorsus obtusum habet, id quod summum est, illos inter se decipere verbo dicendum esse idque hilaribus atque laetis vultibus fieri apte participio exprimi posse perspiciet.

Quod vero vir doctus μνήμην in versu 1114 genuinam scripturam putabat, non invenit, quantum video, qui assentiretur. Nam versum 798, cuius ad exemplar v. 1114 effictus est,

τῶν δὲ κακῶν μνήμη γίγνεται οὐδεμία

huc non quadrare nemo non videt, qui hexametrum

τοὺς ἀγαθοὺς ἄλλος μάλα μέμφεται, ἄλλος ἐπαινεῖ

legerit. Non enim Megarenses vituperantur, quod nec probitatis neque improbitatis memores sint, sed quod omnino exuerint fas nefasque (cf. Joachimi Camerarii interpretationem: οὐκ ἐπιστάμενοι διορίσαι τὰ ὄντως ἀγαθὰ καὶ κακά, quam praeferimus Welckeri sententiae p. XLI praefationis interpretantis: neque eo animo iam nunc vivere, quo plebeium deceat, neque tamen nobiles induise. Neque magis possumus Cauero astipulari, qui p. 31 et 33 libelli, quem supra nominavi, οὔτε κακῶν γνώμας εἰδότες οὔτ' ἀγαθῶν interpretatur: Die nichts von den Rechtsprüchen der Edlen und Gemeinen wussten.) Quae omnia

[1] cf. Heimsoeth Emendat. Theognid. III, p. 6.

si perpenderimus et unum illud in memoriam revocaverimus quo loco versus iterati sunt omnino non copulatos conexosque esse cum vicinis ideoque eis nos carere posse, nulla iam dubitatio erit, quin priore loco vera Theognidis manus cognoscenda sit.

Age nunc videamus de versibus 87—90:

Μή μ' ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ'ἔχε καὶ φρένας ἄλλῃ
εἴ με φιλεῖς καί σοι πιστὸς ἔνεστι νόος.
Ἤ με φίλει καθαρὸν θέμενος νόον, ἤ μ'ἀποειπὼν
ἔχθαιρ', ἀμφαδίην νεῖκος ἀειράμενος,

qui in codicibus A et O post versum 1082 ita variati iterantur, ut pro ἄλλῃ ἄλλας, pro ἤ με φίλει ἀλλὰ φίλει pro ἀμφαδίην ἐμφανέως substituerentur. Hoc loco non possumus satis mirari, quod vel Hiller vir doctissimus, qui sobrio indicio usus non stat a partibus eorum, qui semper iteratum locum pro genuino putent, (J. 1886, p. 58) et Sitzler (N. Ph. R. 1886, p. 242) utra lectio alteri sit praeferenda dubitant. Quis enim est, quin librorum in examen vocatis lectionibus statim intellegat glossema ἐμφανέως locum vocis genuinae occupasse.[1] Forma adverbii ἀμφαδίην legitur apud Homerum Il. H. 196, N 356, Od. ε 120, ἀμφάδην apud Archilochum 66, 4 Bergk (32, 4 Hiller).

Καὶ μήτε νικῶν ἀμφάδην ἀγάλλεο,
μήτε νικηθεὶς ἐν οἴκῳ καταπεσὼν ὀδύρεο.[2]

Ego quidem nullus dubito, quin etiam ἄλλῃ in fine v. 87 et ἤ με in exordio v. 89 simplicius ac verius dicta sint quam quae in iteratione in eorum locum substituta sunt. Verbo monendum est Studemundo teste in codice O inferiore loco non ἄλλας, sed ἄλλῃ scriptum esse, ut apud Euripidem legimus Orest. 1181

[1] cf. Heimsoeth, Emendat. Theognid. p. 17.

[2] eandem adverbii formam agnoscere mihi videor in Solonis fragmento apud Aristotelem (Ἀθην. πολιτ. ed. II, p. 32, 8) servato: δήμῳ μὲν εἰ χρὴ διαφραδὴν ὀνειδίσαι. pro διαφραδὴν μ' ἀμφάδην scribendum.

ἄκουε δῆνον καὶ σὺ δεῦρο νοῦν ἔχε

et Phoen. 360:

ὃς δ'ἄλλως λέγει
λόγοισι χαίρει, τὸν δὲ νοῦν ἐκεῖσ' ἔχει,

ita apud Theognidem νόον δ'ἔχε καὶ φρένας ἄλλῃ rectissime se habet. Recte mihi fecisse videtur Hiller, quod in novissima Anthologiae Lyricae editione Bergkii exemplum non secutus prius distichon ab eis, quae sequuntur, separavit.

Versus 87 et 88 ita scripti ut priore loco traditi sunt per se stare et possunt et debent. Qui hoc distichon cum altero coniungendum censebat, ei in initio alterius distichi verba ἤ με φίλει in ἀλλὰ φίλει mutanda erant.

Versus 97—100

ἀλλ' εἴη τοιοῦτος ἐμοὶ φίλος, ὃς τὸν ἑταῖρον
γινώσκων ὀργὴν καὶ βαρὺν ὄντα φέρει
ἀντὶ κασιγνήτου· σὺ δέ μοι, φίλε, ταῦτ' ἐνὶ θυμῷ
φράζεο, καί ποτέ μου μνήσεαι ἐξοπίσω.

post v. 1164 ita repetuntur, ut v. 98—100 fere non variati sint, praeterquamquod A infra τοῦτ' pro ταῦτ' habet, versus autem 97 sic legatur: τοιοῦτός τοι ἀνὴρ ἔστω φίλος. O τοι omisit et ταῦτ' altero loco retinet. Est hic locus sane dignus, qui accuratius inspiciatur. Ac primum quidem nec Welckero possum concedere hoc tetrastichon esse seiungendum ab antecedentibus versibus:

Ἤν τις ἐπαινήσῃ σε τόσον χρόνον ὅσσον ὁρῴης,
νοσφισθεὶς δ'ἄλλῃ γλῶσσαν ἱῇσι κακήν,
τοιοῦτός τοι ἑταῖρος ἀνὴρ φίλος οὔτι μάλ' ἐσθλός,
ὅς κ'εἴπῃ γλώσσῃ λῷα, φρονῇ δ'ἕτερα

neque Hartungio post versum 96 distichon intercidisse, sed artissimo necessitudinis vinculo inter se coniuncta esse optimeque cohaerere putaverim. Qui ex longiore versuum ordine ad unam eamque breviorem sententiam efficiendam ultimis tantum uti voluit, ei hexametri forma abicienda erat, quae a particula ἀλλ' incipit et e v. 95 non modo initium τοιοῦτός

τοι sed etiam ἀνήρ depromere erat in proclivi. Hoc modo lectionum discrepantiae clariorem afferri lucem quam si quis coniecerit ideo τοιοῦτός τοι e. q. v. in ἀλλ' εἴη mutata esse, ne duo insequentia disticha ab eisdem inciperent verbis, ne Schneidewin quidem (p. 22 dissertat.) fugit.

Addere potuit aut debuit τοῦτ', quod A infra habet, non librario oscitanti tribuendum, sed consulto mutatum esse ab eo, qui intellegeret si epilogum priore loco ad plura pertinentem uni sententiae adiunxisset, non plurali esse locum, sed singulari numero. Apparet igitur lectionum discrepantiam inde natam esse quod versus e suo conexu avulsi necessario mutandi erant.

Poeta postquam monuit, ne unquam malos homines in amicorum numerum ascisceremus, pergit hoc modo: v. 115

Πολλοί τοι πόσιος καὶ βρώσιός εἰσιν ἑταῖροι,
ἐν δὲ σπουδαίῳ πρήγματι παυρότεροι

Huius distichi argumentum ita cum versibus 113 et 114

Μήποτέ τοι κακὸν ἄνδρα φίλον ποιεῖσθαι ἑταῖρον
ἀλλ' αἰεὶ φεύγειν ὥστε κακὸν λιμένα

cohaeret, ut alterum alterum aptissime possit excipere. Neque in verbis ipsis quidquam inest, in quo offendamus. Genetivus substantivi πόσις et in v. 837

δισσαί τοι πόσιος κῆρες δειλοῖσι βροτοῖσιν

et in v. 844

τουτάκις οἴκαδ' ἴμεν παυσάμενοι πόσιος

legitur. Substantiva πόσις et βρῶσις coniuncta sibi haec »esse cognitissima ait« discipulus ex Homero neque eo, quod distichi hexameter in Pseudophocylideorum v. 92 ita mutatus, ut pro τοι altero loco γάρ legatur occurrit. quominus eum genuinum existimemus impedimur.

Infra autem eidem versus post v. 642 repetuntur, ita ut hexameter hoc altero loco sic scribatur:

Πολλοί παρ κρητῆρι φίλοι γίνονται ἑταῖροι

Sunt qui hunc hexametrum in iteratione distichi positum archetypum putent, cum praesertim hoc modo contraria contrariis melius relata videantur. Quid? num opus fuit in tam simplici sententia, qualem utrumque distichon praebet, contrarium acutius exprimi? Nonne conferenti Theognidis v. 493

ὑμεῖς δ' εὖ μυθεῖσθε παρὰ κρητῆρι μένοντες

et v. 981

μηδὲ παρὰ κρητῆρι λόγοισιν ἐμὴν φρένα θέλγοις

et quae exempla Valckenaer ep. ad Rowerum (Opuscul. I, p. 376) hisce verbis affert: nam sicut alii passim παρ' οἴνῳ vel παρ' οἶνον, ita παρὰ κρητῆρα, παρὰ κρητῆρας, παρὰ κρητῆρι dixerunt: Pind. Nem. IX, 107 (IX, 49 Boeckh):

θαρσαλέαδὲ παρὰ κρητῆρα φωνὰ γίνεται. Telestes Selinuntius apud Athen. XIV p. 626 A (Anthol. Lyr. ed. Hiller p. 234)

Πρῶτον παρὰ κρητῆρας Ἑλλάνων ἐν αὐλοῖς
συνοπαδοὶ Πέλοπος ματρὸς ὀρείας
Φρύγιον ἄεισαν νόμον,

Apoll. Rhod. II, 158: οὐδέ τιν' ὕπνος

εἷλε παρὰ κρητῆρι καὶ αἰθομένοις ἱεροῖσιν

affert, certum tibi videtur aptius dici: πολλοί τοι[1] πόσιος καὶ βρώσιός εἰσιν ἑταῖροι quam πολλοὶ παρ κρητῆρι φίλοι γίνονται ἑταῖροι quod de combibonibus tantum recte dici potest, et παρ κρητῆρι in hoc distichon e Theognidis locis, quos supra attuli, irrepsisse? Adde quod cur distichon illud immutatum a nescioquo additum sit neminem fugiet, qui versus qui antecedunt accuratius legerit. v. 641:

οὔ τοί κ' εἰδείης οὔτ' εὔνοον οὔτε τὸν ἐχθρόν,
εἰ μὴ σπουδαίου πρήγματος ἀντιτύχοις.

Sed quod in initio huius distichi particula τοι reperiebatur, non commodum videbatur ei, qui versus infra positos composuit, illam repetere, sed verba ita varianda erant, ut sententia non discreparet.

---

[1] idem hexametri initium vide in v. 161, 315 (quem Solonis esse constat), 693, 965 et in Phocylideis 7, 1.

Recte Studemund, vir doctissimus, (p. 36) docti alicuius lectoris manum tamquam locum parallelum ad v. 642 appinxisse notissimam illam atque ad taedium repetitam sententiam putat. Nihil igitur dubitationis relictum iri speramus quin sententia priore loco tradita genuinam prae se ferat speciem.

Idem iudicium mihi quidem ferentum videtur de v. 209 et 210

Οὐδείς τοι φεύγοντι φίλος καὶ πιστὸς ἑταῖρος
τῆς δε φυγῆς ἐστιν τοῦτ' ἀνιηρότερον.

In codice A tantum hi versus post v. 332 sic leguntur:

Οὐκ ἔστιν φεύγοντι φίλος καὶ πιστὸς ἑταῖρος
τῆς δὲ φυγῆς ἐστιν τοῦτ' ἀνιηρότατον.

Non possum non adversari Bergkio et Hermanno Schneidewin, quorum uterque consentiens cum Kuellenbergio (p. 32). Theognidis verba fidelius servata esse putat ea, quae altero loco traditur lectione et Cruegero[1] eiusque magistro Jordan adstipulandum censeo, qui v. 209 genuinam lectionem servatam putant. Non facile cuiquam persuadebitur οὐκ ἔστι germanam esse lectionem, sed ut distichi exordium in medio relinquamus, nonne exitus multo clarior et firmior videtur comparativo adhibito, qui nihil dubitationis relinquat, quomodo genetivus τῆς δὲ φυγῆς intellegendus sit, quam sollemni illa superlativi forma, quae quater in Theognideis (v. 124, 258. 812, 1256) occurrit?

Non potest ne cogitari quidem vis sententiae absolutius atque perfectius expressa quam eis verbis, quae priore loco duplici codicum A et O testimonio munita leguntur. Quod autem Bergkius v. 209 et 210 post v. 332 loco sane commodissimo iteratos censet, mihi quidem secus videtur repetitio ista insulsa male ac molesta, ut Catulli verbis utar. Hi versus post v. 332 suum locum non habent, sed lectoris manu additi sunt, qui non recto iudicio usus aliqua argumenti necessitudine cum v. 333 et 334

[1] O. Crueger: De locorum Theognideorum apud veteres scriptores exstantium ad textum poetae emendandum pretio. Regimontii dissert. inaugural. 1882.

Μήποτε φεύγοντ' ἄνδρα ἐπ' ἐλπίδι, Κύρνε, φιλήσῃς·
οὐδὲ γὰρ οἴκαδε βὰς γίνεται αὐτὸς ἔτι

coniunctos esse videatur opinatus esse. Et habet aliquid momenti, quod librarius codicis O. cum priorem locum memoria teneret, molestam iterationem nescio an consulto evitavit. (cf. Studemund p. 36).

Anceps autem iudicium est de versibus, qui post versus, quos modo tractavimus, in codicibus exarati sunt, versus dico 211 et 212, infra et in Mutinensi et in Vaticano post v. 508 repetitos. Priore loco versus sic leguntur:

Οἶνόν τοι πίνειν πουλὺν κακόν· ἢν δέ τις αὐτὸν
πίνῃ ἐπισταμένως, οὐ κακός, ἀλλ' ἀγαθός.

Altero autem loco sic:

οἶνος πινόμενος πουλὺς κακόν· ἢν δέ τις αὐτὸν
πίνῃ ἐπισταμένως, οὐ κακόν, ἀλλ'ἀγαθόν.

Utra distichi forma germanam praebeat speciem vix poterit diiudicari.

Quod Bergkius v. 211 et 212 e v. 509 et 510 aperte esse distortos nullis additis argumentis pronuntiat non mirabimur, quippe cui nunquam non versus altero loco traditos pristinam retinere speciem persuasum sit. Ne illud quidem viro doctissimo concedendum erit versus infra positos aptiore loco servatos esse. Immo nobis videntur hoc loco additi esse a diasceuasta quodam, qui, ubi multi ad vinum vinolentiamque pertinentes versus in Theognideis leguntur, continuum sententiarum nexum restituens ne hoc quidem disticho carere voluit et ut sententiae argumentum augeretur, exordium distichi ita immutavit, ut vinum, de quo agitur, fieret subiectum enuntiati. cf. v. 261 οὔ μοι πίνεται οἶνος.

Certe in errore versantur, qui propter particulam τοι in exordio v. 211 positam sibi odorari videntur eam distichi formam non esse genuinam. Cum neque huius temporis neque huius loci sit totam quaestionem, quae est de usu particulae τοι apud poetas gnomicos, absolvere, hoc possumum libere profi-

teri tantum abesse, ut usitatissima illa particula ad versus in suspicionem vocandos impellamur, ut plerisque Theognideorum locis cogamur eam tueri. Quamquam negari non potest inveniri locos, quibus particula τοι in locum alterius substituta sit. cfr. v. 153 et 154

τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπητα
ἀνθρώπῳ καὶ ὅτῳ μὴ νόος ἄρτιος ᾖ.

Cuius distichi non hexametrum solum, sed etiam pentametrum e Solonis, cui iam Hartungius vindicaverat, distichis esse detortum didicimus ex Aristotelis Ἀθηναίων πολιτείᾳ nuper inventa, cuius in capite duodecimo legimus:

δῆμος δ' ὧδ' ἂν ἄριστα σὺν ἡγεμόνεσσιν ἕποιτο
μήτε λίαν ἀνεθεὶς μήτε βιαζόμενος
τίκτει γὰρ κόρος ὕβριν, ὅταν πολὺς ὄλβος ἕπηται
ἀνθρώποισιν ὅσοις μὴ νόος ἄρτιος ᾖ.

Transeamus nunc, si placet, ad versus 213—218, de quibus Christ (Gesch. d. griech. Litteratur ed. II, p. 115) rectissime indicans ullo exemplo luculentiore patefieri negat duarum apud Theognidem exstantium sententiarum unam veram et archetypam, alteram breviorem atque ad sermonem cotidianum accomodatam esse. Post v. 1070 a-b, quos e v. 877—878 ortos esse infra videbimus, haec duo disticha sequuntur:

1071 Κύρνε, φίλους πρὸς πάντας ἐπίστρεφε ποικίλον ἦθος
συμμίσγων ὀργὴν οἷος ἕκαστος ἔφυ.
νῦν μὲν τῷδ' ἐφέπευ, τοτὲ δ' ἀλλοῖος πέλευ ὀργήν·
κρεῖσσόν τοι σοφίη καὶ μεγάλης ἀρετῆς.

Sic hi versus et in A et in O traditi sunt leviusculis quibusdam calami erroribus neglectis. Qui versus quid sibi velint manifestum est. Sed vide mihi, quam non in alterius distichi hexametro sententia prioris continuetur quamque vulgariter, ne dicam inepte pentameter cadat. Quantum mutati ab istis Theognidis versus 213—218

Κύρνε, φίλους κατὰ πάντας ἐπίστρεφε ποικίλον ἦθος,
ὀργὴν συμμίσγων ἥντιν' ἕκαστος ἔχει.
Πουλύπου ὀργὴν ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.
νῦν μὲν τῇδ' ἐφέπευ, τοτὲ δ'ἀλλοῖος χρόα γίνευ.
κρέσσων τοι σοφίη γίνεται ἀτροπίης.

Apparet ex his versibus poeta dignissimis istos, de quibus supra diximus, contractos esse et omisso medio disticho, quo Theognis nescio an poetas antiquiores secutus,[1] Cyrno polypi pelagii naturam ad imitandum proponit, fieri non potuisse, quin τῇδ' et χρόα γένευ, quae ad bestiolam illam pertinerent, mutarentur. Quanto autem melius dictum sit in ultimo pentametro γίνεται ἀτροπίης quam καὶ μεγάλης ἀρετῆς facile est ad intellegendum.

In verborum autem collocatione ὀργὴν συμμίσγων possumus acquiescere neque opus est traiectione, quam ad exemplar v. 312 γινώσκων ὀργὴν ἥντιν' ἕκαστος ἔχει factam esse probabile est.

Quod iam in v. 214 vidimus, traiectionem dico primorum versus vocabulorum, idem in v. 367—368 occurrit

Οὐ δύναμαι γνῶναι νόον ἀστῶν ὄντιν' ἔχουσιν
οὔτε γὰρ εὖ ἔρδων ἁνδάνω οὔτε κακῶς,

qui post v. 1184 sic immutati iterum scripti sunt:

ἀστῶν δ'οὐ δύναμαι γνῶναι νόον ὄντιν' ἔχουσιν
οὔτε γὰρ εὖ ἔρδων ἁνδάνω οὔτε κακῶς.

Verborum positura prioris loci οὐ δύναμαι γνῶναι simplicissima est neque quicquam per se habet suspicionis, cf. v. 695: οὐ δύναμαί τοι, θυμέ, παρασχεῖν ἄρμενα πάντα, ubi et Wordsworth (Theocrit. Cantabr. 1846 p. 44) et Usener (Fleckeiseni annal. philol. 1878 p. 69) epicam infinitivi formam παρασχέμεν metri causa restituunt. At verba altero loco traiecta

ἀστῶν δ'οὐ δύναμαι γνῶναι νόον ὄντιν' ἔχουσιν

---

[1] cf. Bergkii ad v. 215 adnotationem.

eo maxime commendantur, quod hoc modo si versum scripserimus, Theognis spondiaco vocabulo in sede quarta ante caesuram bucolicam liberatur. Recte enim in universum H. Usener, vir doctissimus, tale vocabulum pede quarto ante caesuram bucolicam collocatum ab arte Theognidea abhorrere docuit. Concedendum illud quidem est Godofredo Hermanno (ad Orphica p. 730) ex metricis observationibus, quae per se leves et parvi momenti sint, magnum quendam fructum percipi posse et si in loco ob gravem causam suspecto etiam numerus a legitimo usu alienus reperiatur, huic quoque argumento aliquid tribuendum esse; sed cum hexameter, de quo dicimus, aliis suspicionibus omnino careat, mirandum est virum principem illum criticorum ex eo, quod quo loco caesura est in fine quarti pedis, dactylum spondeo non praetulit poeta, emendationem faciendam esse cum censeret, Brunckium secutum esse, qui primus lectionem versus iterati:

ἀστῶν δ'οὐ δύναμαι γνῶναι νόον ὅντιν' ἔχουσιν

recepit e v. 24, ni fallor,

ἀστοῖς τοῖσδ' οὔπω πᾶσιν ἁδεῖν δύναμαι

ortam. Verum enimvero quod in Homeri carminibus non inusitatum inauditumque invenitur,[1] id Theognidi hoc loco haud scio an condonandum sit. Nam tantum abest, ut particula δὲ doceat, id quod H. Schneidewin (p. 20) vult, versus ex ipso sententiarum nexu ita ut ante eos lacuna statuenda sit, sumptos esse, ut argumento esse possit additam esse particulam ab eo, qui sententiarum nexum restituere in animo haberet.

Iam venimus ad distichon multum a viris doctis tractatum. In utroque codice v. 409—410 ita leguntur:

Οὐδένα θησαυρὸν παισὶ καταθήσει ἀμείνω
αἰδοῦς, ἥτ' ἀγαθοῖς ἀνδράσι, Κύρν', ἕπεται.

Pro παισὶ in A O levi neglegentia exarato παισὶν esse scribendum omnes fere consentiunt; pro καταθήσει utrum καταθήσῃ

[1] cf. E 484.

an καταθήσεαι id quod O. Crueger[1] voluit, restituendum sit dubium est; certe illud in deterioribus codicibus e coniectura scriptum est. Legendum igitur est distichon

οὐδένα θησαυρὸν παισὶν καταθήσῃ ἀμείνω
αἰδοῦς, ἥτ' ἀγαθοῖς ἀνδράσι, Κύρν', ἕπεται.

His verbis praeceptum optimum continetur. Substantivum autem αἰδώς, quod quam variis notionibus a poetis Graecis usurpatum sit testimonio esse possunt Hesiodi versus sive genuini sive insiticii O. D. 312—313

αἰδὼς δ'οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζειν
αἰδώς, ἥτ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν
αἰδώς τοι πρὸς ἀνολβίῃ, θάρσος δὲ πρὸς ὄλβῳ,[2]

de quibus vide Kirchhoffium (Hesiods Mahnlieder an Perses p. 66) et Peppmuellerum in Fleckeiseni annal. philol. 1890 p. 647, commisit, ut distichon non ex omnibus partibus recte intellegeretur. H. Grotius, ut assolet, recte interpretatus est:

Nulla potest animo res tam pretiosa recondi
quam pudor, haec dos est propria, Cyrne probis

neque W. E. Weber a vero aberravit, cum verba in vernaculum sermonem ita transferret:

Besser Vermächtnis kannst Du zurück nicht legen den Kindern
Als Scham, Kyrnos, an der wackere Männer man kennt.

Versus 409—410, quorum neque argumento nec verbis iure offendimur, multum immutati iterum in libris manu scriptis A O leguntur:

v. 1161 οὐδένα θησαυρὸν παισὶν καταθήσειν ἄμεινον,
αἰτοῦσιν δ'ἀγαθοῖς ἀνδράσι, Κύρνε, δίδου.

παισὶν καταθήσειν, quod A solus praebet, cum metro repugnet, ad librum O confugiemus, qui metro satisfaciens verba inverso

---

[1] l. c. p. 24.

[2] cf. v. Wilanowitz-Möllendorff ad Euripidis Heracl. v. 557. Man sieht, wie verschiedenartig die Gottheit (*Αἰδώς*) wirkt, in der schon Hesiod Erg. 318 und nach ihm Eurip. Hipp. 384 (non 354), Erechth. frg. 367 N. ein Doppelwesen erkannt hatten.

ordine καταθήσειν παισὶν praebet. Quod distichon quid sibi velit facillime intellegitur: Non melius est filiis thesaurum coacervare, sed potius petentibus viris bonis, Cyrne, dato. Haec fere exprimere voluisse poetam apparet. Sed ne plurimas offensas et ad grammaticam et ad verborum structuram pertinentes repetamus, quas O. Crueger p. 26 dissertationis enumeravit, quam inepta, ne dicam futilis sit sententia luce clarius est neque quisquam erit, quin concedat; cf. Usenerum in Fleckeiseni annali philologo 1878 p. 70. Quod vero O. Crueger in Welckeri sententiam pedibus it, a quo versus in parodiarum numerum recepti sunt, miror. Nam si quis versus istos per parodiam corrumpere in animo habuit, ei per totum distichon, non per unum pentametrum cavillandum ludibriumque exercendum fuit. Nati sunt atque detorti v. 1161—1162 e. v. 409—410. Concedimus — nam nimia est verborum similitudo —, sed hoc non ita factum videtur, ut hominis alicuius ingeniolum in eis lusisse putemus; rectius lectionis discrepantiae ita videbuntur ortae esse, ut verba in codice antiquiore vitiata a nescio quo restituta sententiamque inficetam illam quidem et poeta indignam expressam esse iudicemus. Quae cum ita sint, facere non poterimus, quin de duobus in libris exstantibus distichon illud tantummodo Theognidi assignemus, quod versibus 409—410 continetur. At fortasse quispiam dixerit totius argumentationis nostrae summam vacillare et claudicare ea re, quod eam distichi recensionem, quam Stobaeus XXXI 16 in capite περὶ αἰδοῦς exhibet, omnino non respeximus. Quod secus se habere facile cognosces, si eclogam in hunc modum apud Stobaeum concinnatam accuratius inspexeris:

Οὐδένα θησαυρὸν καταθήσεαι ἔνδον ἀμείνω
αἰδοῦς, ἥν ἀγαθοῖς ἀνδράσι, Κύρνε, δίδως.

Hos versus sive a Stobaeo sive ab eo, cuius scrinia ille compilavit, e duabus apud Theognidem exstantibus recensionibus ita conglutinatos esse apparet, ut pro παισὶν ἔνδον et in pen-

tametri exitu pro imperativi forma δίδως substitutis sententiam novam eamque haud ita commodam fingeret. Stobaei igitur recensio cum loco sinceri testis haberi non possit, recte fecimus quod diiudicaturi utra in Theognideis servata forma distichi genuina aestimanda sit, eclogam Stobensem negleximus. Idem Bergkius in quarta Poetarum Lyricorum Graecorc editione fecit, qui in tertia ad genuniam poetae sententiam restituendam δίδως ex Stobaeo depromere non erat veritus. Pentametri autem exitum priore loco recte servatum esse cum alii loci (v. 150. 164. 310) argumento sunt, tum v. 635:

ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς ἕπεται γνώμητε καὶ αἰδώς.

Priusquam hunc locum multis coniecturis tentatum relinquamus, restat ut illud refutare conemur, quod in M. Schmidtii (Mus. Rhen. Nov. XXVI p. 191) et Useneri (in Fleckeiseni annal. phil. 1878 p. 70) offensionem cecidit. Hi enim viri docti cum sibi persuasissent fieri non posse ut in disticho ad Cyrnum adulescentem dato pervulgatum praeceptum inesset, quo quid liberis tradendum esset decantaretur, παισὶν de medio sublato alius aliud proposuerunt. Iniuria. Quam Theognis puer ab optimatibus accepit doctrinam, eam Cyrno tradit. Non modo pietatem, constantiam, dignitatem, moderationem, gravitatem, omnes denique virtutes commendare solet, sed iterum atque iterum de uxoribus non divitibus, sed bonis atque nobilibus ducendis et de liberis fortibus ac bonis procreandis monet. Illa virorum doctorum sententia si vera esset, multos sane versus eosque optimos a Theognide abiudicare cogeremur. Ut tandem aliquando totam disputationem concludamus, v. 409 et 410 Theognidi ipsi adscribendos esse censeo.

Versus 415—418 in A et O sic leguntur:

Οὐδέν' ὁμοῖον ἐμοὶ δύναμαι διζήμενος εὑρεῖν
πιστὸν ἑταῖρον, ὅτῳ μήτις ἔνεστι δόλος.
ἐς βάσανον δ'ἐλθὼν παρατρίβομαι ὥστε μολύβδῳ
χρυσός, ὑπερτερίης δ'ἄμμιν ἔνεστι λόγος.

praeterquam quod ultimum alterius pentametri verbum in O non λόγος, sed νόος est. His verbis sententia exprimitur a Theognidis mente sensuque omnino non disiuncta, sed poetae naturae quam maxime conveniens. ὑπερτερίης δ'ἄμμιν ἔνεστι λόγος ita intellegenda esse, ut iam Welcker voluerit, recte Hiller (Jahresbericht über die Fortschritte der klassischen Altertumswissenschaft 1888 p. 147) monuit. λόγος ὑπερτερίης, per periphrasin, pro ἡ ὑπερτερίη ἡμῖν ἔνεστι, nemo nos aequat. ὑπερτερίην enim noli cum Bergkio superbiam interpretari, quam ex Hesychii ὑπερτερίησι νεωτερισμοῖς, ὑπερηφανίαις derivavit, sed potius accipe pro praestantia. Iam videamus leviusculis vitiis neglectis, quantum immutati eidem versus post v. 1164 repetantur: pro οὐδέν' in v. 415 A O habent οὔτιν', in v. 417 pro παρατρίβομαι ὥστε παρατριβόμενός τε, δ' post ὑπερτερίης locatum uterque omittit. Versus hoc loco exhibitos melius servatos esse Schneidewin solus, quantum video, perperam contendit. Ut οὔτιν' pro οὐδέν' substitutum mittamus, παρατριβόμενός τε μολύβδῳ e. v. 1105 originem traxit:

ἐς βάσανον δ' ἐλθὼν παρατριβόμενός τε μολύβδῳ
χρυσὸς ἄπεφθος ἐὼν καλὸς ἅπασιν ἔσῃ,

quocum omnibus numeris concinit, non minus quam clausula pentametri alterius in O, qui infra quoque νόος habet, e v. 88:

εἴμε φιλεῖς καί τοι πιστὸς ἔνεστι νόος

et 623

πᾶσν δ'ἀνθρώποις αὐτὸς ἔνεστι νόος,

quo num recte Usener (Altgriechischer Versbau p. 52) nihil nisi lacunam expleri contenderit ambiguum est.

Contemplemur iam versus 441—446, qui in codicibus A et O paullum immutati post v. 1162 iterantur.

Οὐδεὶς γάρ πάντ' ἐστὶ πανόλβιος· ἀλλ'ὁ μὲν ἐσθλὸς
τολμᾷ ἔχων τὸ κακὸν κοὐκ ἐπίδηλος ὅμως
δειλὸς δ'οὔτ' ἀγαθοῖσιν ἐπίσταται οὔτε κακοῖσιν
θυμὸν ἔχων μίμνειν· ἀθανάτων δὲ δόσεις
παντοῖαι θνητοῖσιν ἐπέρχοντ'· ἀλλ'ἐπιτολμᾶν
χρὴ δῶρ' ἀθανάτων, οἷα διδοῦσιν ἔχειν.

In v. 441 γάρ, quod priore loco A praebet, omisit O, infra in duobus codicibus exstat. Quae particula cum argumento sit haec disticha olim fuisse coniuncta cum prioribus nescio quibus versibus, certe non iis, qui in codd. hodie servatis antecedunt (v. 439—440) non magis importuna est quam πάντα, quod quam apte cum πανάλβιος coniungi potuerit, Passow ostendit; cf. Bekkeri adnotationem ad v. 441 et Lobeckium ad Sophocl. Aiac. v. 866 et v. 1415. Itaque nec coniecturis removenda nec cancellis saepienda sunt. In v. 442 O infra non κοὐκ, sed οὐκ, uterque infra ἐπίδηλον, A priore loco ὁμῶς exhibet. Ut mittamus levidenses discrepantias librariorum culpa ortas — ὅμως et ὁμῶς quam saepe alterum alteri substituatur constat cf. v. 1029 et Lobeckium ad Sophocl. Aiac. v. 1372 — apparet ἐπίδηλον scriptum esse ab homine quodam, qui cum ignoraret, quo nominativus pertineret, depravato sensu accusativum ad antecedens τὸ κακὸν referri voluit. Quidnam vult poeta? Bonos homines dicit, si quid adversi acciderit, id perferre neque in malo sustinendo gloriari, sed sive fortis animus ab aliis cognoscatur, sive non cognascatur, perferre. Vide mihi quam apte hoc loco ὅμως postpositum sit. B. Keilium, v. d., qui in Hermae vol. XXIII p. 380 adnotatione prima propter copulam, quae in κοὐκ inest, fieri posse negat, ut ὅμως legatur, me non intellegere fateor. In proximo versu noli mirari in O ἀγαθοῖσιν et κακοῖσιν traiecta esse; sapissime enim factum est, ut haec adiectiva locum inter se mutarent. Hoc vero loco non est dubium, quin ea sola adiectivorum collocatio vera sit, quae codicis A auctoritate duobus locis comuendetur. Quid enim? qualem sententiam poeta exprimere vult? Postquam luculentis verbis virum bonum mali esse patientem exposuit, pergit: pravus autem neque in rebus secundis neque in adversis scit quid? paulisper opperire, quaeso, dum de v. 444 exposuerimus lectionumque discrepantiam perpenderimus. Etenim cum A et O hoc loco θυμὸν ἔχων μίμνειν exhibeant, in iteratione θυμὸν ὁμῶς μίσγειν praebent neque quisquam inde ab J. Bekkeri prima

editione fuit, quin huic lectioni adstipularetur, illi adversaretur. Henricus autem Jordan enixus est et contendit, ut etiam hoc loco lectionem prioris loci lectioni alterius praestare ostenderet. Neque tamen hanc sententiam, quantum video, viris doctis probavit. Equidem non vereor re hoc quidem loco ei assentiri; namque θυμὸν ἔχων μίμνειν si legimus, optime procedit sententiarum ordo iamque in eo est, ut enuntiatum antea incohatum ad finem perducamus: pravus autem neque in rebus secundis neque in adversis scit obstinata mente obdurare. Hoc modo aptissime oppositi sunt boni homines, qui calamitatem vel gravissimam perferant, pravis, qui neque in bonis neque in malis rebus durare didicerint. At θυμὸν ἔχων quid hoc sibi vult? Nonne semper legitur θυμὸν ἔχειν addito adiectivo vel pronomine vel adverbio? Scio hoc ita esse, cf. intra minus viginti versus ter apud Theognidem v. 748 καὶ τίνα θυμὸν ἔχων
v. 765 ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντες
754 σώφρονα θυμὸν ἔχων
910 καὶ δίχα θυμὸν ἔχω

et apud Hesiodum O D 147 ἀδάμαντος ἔχον κρατερόφρονα θυμόν. Sed cum idem Hesiodus dicat (O. D. 441) μηκέτι παπταίνων μεθ' ὁμήλικας, ἀλλ' ἐπὶ ἔργῳ θυμὸν ἔχων, Theognidi eodem hexametri loco non abiudicandum erit: δειλὸς οὔτ' ἀγαθοῖσιν ἐπίσταται οὔτε κακοῖσιν θυμὸν ἔχων μίμνειν· cf. v. 395—396, quibus contrarium viro bono attribuitur:

τοῦ μὲν γάρ τὰ δίκαια φρονεῖ νόος, οὗτέ περ αἰεὶ
ἰθεῖα γνώμη στήθεσιν ἐμπεφύῃ.

Contra θυμὸν ὁμῶς μίσγειν quid sibi velit, plane me fugit. Certe enuntiatio, qua dicitur pravos nec bonis nec malis rebus pariter animum miscere didicisse vel, ut W. E. Weber vertit:

Feige dagegen verstehen so wenig dem Glück
wie dem Leide
Gleich zu gebehrden den Mut!

hoc loco minime quadrat, ubi et in primis et in extremis versibus praecipitur: persta atque obdura! Quid de lectionum

discrepantiis in ultimis huius eclogae versibus iudicandum sit, valde dubito. Jordano (p. 14) si fides habenda est, pro δὲ iterato loco in utroque codice τε exaratum est, cum Bergkius testetur etiam priore loco in A τε legi. Utut est, possumus in lectione recepta acquiescere neque opus est cum Usenero γε scribi. Neque eo, quod altero loco in O ἐπέρχετ' exaratum est, persuaderi nobis poterit, ut δόσεις παντοῖαι pluralem cum A. Corssen (adnot. pag. 33) in singularem mutemus, quamvis concedendum sit hoc modo Theognidem liberari spondeo in quarto pede ante caesuram bucolicam posito, quo carere solet. Verum enimvero ut in v. 367 ratiocinationem nostram metrica observatione non ab omnibus partibus certa tolli non passi sumus,[1] ita ne hoc quidem loco ἐπέρχοντ' multo melius traditum furcis expellere cogimur. Quae cum ita sint, versus priore loco servatos germanos existimabimus.

Ad sequentem locum transeo. Versus 555—556

χρὴ τολμᾶν χαλεποῖσιν ἐν ἄλγεσι κείμενον ἄνδρα
πρός τε θεῶν αἰτεῖν ἔκλυσιν ἀθανάτων.

infra post v. 1178 ita immutati leguntur, ut melius sit eos totos exscribi.

τολμᾶν χρὴ χαλεποῖσιν ἐν (ἐπ' O) ἄλγεσιν ἦτορ (B ἧπαρ) ἔχοντα
πρὸς δὲ θεῶν (πρός τε θεῶν δ') αἰτεῖν ἔκλυσιν ἀθανάτων.

Ac primunm quidem concedamus diiudicari vix posse, utrum distichi exordium praeferendum sit, quamquam non mirabimur, si qui τολμᾶν χρὴ poetam scripsisse sibi persuaserit, commiserit, ut eundem argutius et nimia usum affectione verba collocavisse putemus. Certe χρὴ τολμᾶν magis ad normam simplicitatis

[1] cf. W. Kunst: Der Hexameter des Theocrit III. Excurs in tertio vol. operis Rossbachii et Westphalii 1890 p. 854. Trotzdem ist der Spondeus vor der bukolischen Caesur auch hier nicht überall durch Konjektur zu entfernen.

Theognideae directa sunt quam τολμᾶν χρή, quae verba et ipsa in initio v. 591

τολμᾶν χρή, τὰ διδοῦσι θεοὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν

occurrunt.

Verba autem ἐν ἄλγεσι κείμενον ἄνδρα multo praestare eis, quae in iteratione sunt ἦτορ ἔχοντα omnes uno ore consentiunt praeter Sitzlerum (Neue Philolog. Rundschau 1886, p. 242). Sed exempla ab eo allata neque in hunc locum quadrant neque eis comprobatur ἦτορ ἔχειν dici potuisse. Qui factum sit, ut ἦτορ ἔχοντα — de lectione codicis O verbis non opus est — quod nihili est, in hexametrum posteriore loco irreperet, explicandi multae possunt excogitari viae; cf. Schneidewin p. 21.

Jam perscrutemur eos versus, quos Schneidewin primo loco p. 20 tractavit, v. 571—572, qui infra post v. 1104 leguntur.

Δόξα μὲν ἀνθρώποισι κακὸν μέγα, πεῖρα δ'ἄριστον
πολλοὶ ἀπείρητοι δόξαν ἔχουσ' ἀγαθῶν.

Infra, ubi idem distichon repetitum invenimus, hexameter non est variatus, in pentametro A habet ἀγαθοί, in O non ἀγαθήν, sed Studemundo teste ἀγαθῶν quam ἀγαθῷ scriptum esse paulo probabilius est. Qui versus si priore tantum loco servati essent, nihil cuiquam offensioni futurum fuisse pro certo affirmaverim; namque verba in A et O pari modo tradita non modo sensu non carent, sed sententiam exprimunt rotundam atque integram neque a Theognidis ingenio alienam. Scheidewin etsi de loctionis varietate anceps esse indicium concedit, tamen in eorum numero videtur esse, qui alteram ultimae distichi vocis lectionem praeferant. Iniuria meo quidem indicio, nam quamvis constet Theognidem homoeoteleuta adamasse, tamen non est neglegendum ἀγαθῶν multo melius traditum esse melioremque hac lectione servata erui sententiam. Quod Schneidewin distichon post v. 1104 collocatum optime congruere cum insequenti contendit:

ἐς βάσανον δ'ἐλθὼν παρατριβόμενός τε μολύβδῳ
χρυσὸς ἄπεφθος ἐὼν καλὸς ἅπασιν ἔσῃ

non possumus ei astipulari, etsi videmus Hillerum virum doctissimum in anthologia lyrica utrumque distichon dissuadente Bergkio coniunxisse. Hi versus 1105—1106 hoc loco plane non sunt archetypi, sed foede consarcinati e v. 417

ἐς βάσανον δ'ἐλθὼν παρατρίβομαι ὥστε μολύβδῳ χρυσός

et v. 450:

εὑρήσεις δέ με πᾶσιν ἐπ' ἔργμασιν ὥσπερ ἄπεφθον
χρυσόν, ἐρυθρὸν ἰδεῖν τριβόμενον βασάνῳ.

Talium versuum, qui conglutinatoris manus redolent, cum nos taedeat, moleste eos repetitos existimamus neque possumus hoc loco non stare a Welckeri partibus breviter ad v. 1127 (1105) adnotantis: puerum intellege. Quo magis grandiloquus locus erat, eo facilius in deteriorem et iocularem sensum detorquebatur. Ita etiam verbis e versibus 417—418 petitis abusus ioculator versificans locum pulcherrimum per parodiam corrupisse videtur.

Aliter se habet discrepans lectio in v. 619—620

Πολλ'ἐν ἀμηχανίῃσι κυλίνδομαι ἀχνύμενος κῆρ
ἄκρην γὰρ πενίην οὐχ ὑπερέδράμομεν,

qui infra post v. 1114 in libris manu scriptis ita immutati sunt:

Πολλὰ δ'ἀμηχανίῃσι κυλίνδομαι ἀχνύμενος κῆρ
ἀρχὴν γὰρ πενίης οὐχ ὑπερεδράμομεν.

Quae priore loco leguntur sana sunt neque ut verbis corruptis medicinam quaereret, sed ut sententiarum nexum quendam efficeret, nescio quis particulam δὲ hexametri imitio obtrusisse videtur; nam κυλίνδεσθαι ἔν τινι recte dicitur cf. Pind. Pyth. II, 23

ἐν πτερόεντι τροχῷ

παντᾶ κυλινδόμενον sc. 'Ἰξίονα.' In pentametro autem aut cum Jordano p. 11 in lectione priore loco et in A et in O tradita acquiescere possumus aut cum Schneidewino patre et Bergkio

(Mus. Rhen. Nov. III p. 399 adnotat.) legendum est ἄκρην γὰρ πενίης cf. H. Schneidewin p. 27 alteram adnotationem et Euripidis locum apud Stobaeum IV p. 15 servatum:

ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν.

Neque quod vir doctus quidam (Philil. Anzeiger 1883 p. 435) ex Hesychii loco non ita limpido depromptum scribi iussit: τάρχην γὰρ πενίης neque quod Engenius Löw (Quaestiones Theognideae Petropoli 1887 p. 63) commendavit: ἀκμὴν γὰρ πενίης in locum verae lectionis succedere possunt. Qui vero altero loco ἀρχὴν γὰρ πενίης interpolavit, quid poeta vellet omnino non intellexit, non enim de paupertatis exordio sermo est, sed ut H. Grotii interpretatione utar:

Nondum in pauperie quod summum evasimus; unde
cor maeret trepidis sollicitudinibus.

Non modo initia hexametrorum altero loco immutata leguntur, sed etiam in clausulis interpolatorum libido grassata est, velut cum v. 853—854 sic scribantur

Ἤιδεα μὲν καὶ πρόσθεν, ἀτὰρ πολὺ λώϊα δὴ νῦν
οὕνεκα τοῖς δειλοῖς οὐδεμί' ἔστι χάρις,

post v. 1030 iterati hanc praebent speciem:

Ἤιδεα μὲν καὶ πρόσθεν, ἀτὰρ πολὺλώϊον ἤδη.

ᾔδεα primus invexit Hieronymus Commelinus in epistola ad Davida Hoerschelium data, quae Theognidis reliquorumque poetarum gromographorum editioni Sylburgianae anni MDXCVII praefixa est; legebatur enim et in A et in O teste Studemundo ἠδέα. Priore loco in A clausula hexametri est λώϊα δὴ νῦν, in O λώϊα ἡ νῦν, altero loco in utroque codice λώϊον ἤδη. Adjectivum λώϊος occurrit etiam in v. 96 Theognidis: ὃς κ'εἴπῃ γλώσσῃ λῷα, φρονῇ δ'ἕτερα, ubi Bergkius λῷα restituit ex A O, qui λώϊα exhibent[1] et in versu 32 carminis, quod Ληναὶ inscribitur et Theocrito falso adscribitur:

εὐσεβέων παίδεσσι τὰ λώϊα, δυσσεβέων δ'οὒ

[1] Quod cum Wilamowitzius neglexisset, ad Euripidis Heraclis v. 196 adnotavit: *πολὺ λώϊα* im Sinne von *πολὺ μᾶλλον* Theogn. 853 ist

neque dubium est, quin λώϊος forma, quam testificatur Arcad. de acc. 41, etsi positivus est, et bonum et meliorem significet. Nam quamvis G. Meyero (Griech. Grammat. p. 367) concedendum sit in vocis illius originem nondum satis certe inquisitum esse, tamen in huius positivi forma comparativam inesse vim non minus certum est quam in formis χέρηϊ, χέρηα, χέρηες, χέρηα, quas esse casus positivi obsoleti χέρης facile suspiceris.[1] λώϊα igitur est nominativus pluralis neutri generis adiectivi λώϊος, non forma per syncopam ex λωΐονα orta, ut Passow in quinta lexici editione eam vult accipi, habet autem comparativi vim. Quod ita se habere cum ignoraret qui versus iterari voluit, pro arbitrio quod non ceperat correxisse poetamque elegantiorem reddidisse sibi visus est scribendo λώϊον ἤδη, quo factum est, ut poeta non modo proprio adiectivi λώϊος usu privaretur, sed etiam verba δὴ νῦν consulto contrarie eis, quae antecesserant, καὶ πρόσθεν relata funditus delerentur. Has particulas δὴ νῦν oppositas particulae πρόσθεν infra quoque in v. 1095—1096 reperimus. Noli sodes me vituperare, quod Tyrtaei locum, quo item rara comparativi forma a librariis expulsa est, affero. In Tyrtaei frg. 12 v. 6

πλουτοίη δὲ Μίδεω καὶ Κινύρεω μάλιον

pro comppratívi forma μάλιον ab Hesychio et Choerob. Orth. p. 248 confirmata codex A μᾶλλον, B πλέον exhibet. Eandem autem comparativi formam Theognidi num recte restituerit R. Peppmueller p. 3 Exercitationum criticarum (Progr. gymnasii Seehausen i. Altm. 1887) valde dubito. In v. 173—174

ἄνδρ' ἀγαθὸν πενίη πάντων δάμνησιν μάλιστα
παὶ γήρως πολιοῦ, Κύρνε, καὶ ἠπιάλου

omnia recte se habent, neque cum Heimsoethio pro πολιοῦ πλεῖον neque cum Peppmuellero μάλιον scribi opus est.

---

ganz unbegreiflich, sed in adnotatione indicis verborum p. 306 addidit: Der Positiv λῷα steht bei Theognis 96 wirklich eoque iudicium illud gravissimum, quod de verbis πολὺ λώϊα tulerat, ipse sustulisse videtur.

[1] cf. Lobeck Pathol. El. I, 377 et Bergkium ad v. 853.

Sed ne hanc digressionem longius extendamus, H. Schneidewin, quippe qui semper fere antiquiorem melioremque formam versuum loco inferiore deprehendisse sibi videatur, non mirabimur, quod ne extremis quidem, ut dicitur, attigit digitis hos versus, qui ab Hillero rectissime sic scribuntur:

877. Ἥβα μοι, φίλε θυμέ, τάχ' αὖ τινὲς ἄλλοι ἔσονται
ἄνδρες, ἐγὼ δὲ θανὼν γαῖα μέλαιν' ἔσομαι.

ἥβα μοι et Ahrensii et Bergkii palmaris est coniectura. In A ἡβάνοι exaratum esse Bergkius narrat, ἥβα μοι Jordan, in B Studemundo teste ἡβά οι traditum. Cum Bergkio lectionem codicis O revocare, qui pro τάχ' αὖ τινὲς habet τάχ' ἄντινες omnino non opus videtur. Infra autem post v. 1070 cum et in A et in O hexametri initium sic immutatum sit: Τέρπεό μοι, Bergkius facere non potest, quin eam lectionis varietatem ex interpretatione ortam esse libere confiteatur. Neque dubium est, quin vulgare illud τέρπεό μοι ab eo substituta sint, qui proprietatem verborum in archetypo codicum A et O traditorum aut ipse parum intellegeret aut ne a legentibus iusto minus intellegerentur metueret.

Versus 1095—1096

Σκέπτεο δὴ νῦν ἄλλον, ἐμοίγε μὲν οὔτις ἀνάγκη
τοῦθ' ἔρδειν· τῶν μοι πρόσθε χάριν τίθεσο.

iniuria Welckerus musae puerili attribuit; neque enim unquam, quod videam, in priore Theognideorum libro verbum ἔρδειν ad res venereas pertinet. Brunckius et Bekker distichon prioribus adhaerere putabant neque potest negari similis argumenti esse illud atque antecedentia; tamen et a prioribus et a sequentibus cum Bergkio atque Hillero seiungere videtur praestare. Hi versus mira varietate post v. 1160 sic scripti sunt:

ὦ νέοι οἱ νῦν ἄνδρες ἐμοί γε μὲν οὔτις ἀνάγκη
ταῦθ' ἔρδειν· τῶν μοι πρόσθε χάριν τίθεσο.

Qui tandem factum sit, ut hi versus paullo ante exhibiti iterum in collectionem reciperentur, controversia est inter

viros doctos quam non possumus dirimere. Fieri potest — id quod Studemundius in scholis docuisse videtur —, ut verba ὦ νέοι οἱ νῦν ἄνδρες initium distichi in codicum Theognideorum archetypo foede mutilati et ex disticho 1095—1096 parum scite suppleti sint. Neque vero repugnabimus, si quis asciverit et comprobaverit Hilleri sententiam opinantis nescio quem conatum esse e vestigiis veri exordii in antiquiore codice relictis, qualia sunt . . . . . εο . . . νῦν ἄ . . . . aliquid supplere.

Qui conatus quam non prospere successerit nemo non videt. Quod Bergkius proposuit sed non probavit apparere hanc eclogam ex inferiore loco in superiorem translatum esse, non vice versa, vix crediderim. Versuum repetitio, utut orta est, altero loco molestissima est et pronominis forma τοῦθ' in ταῦθ' mutata facile interpolatoris manus agnoscitur, qui verba sensu cassa neque simplicissimis grammaticae legibus oboedientia componere non sit veritus.

Jam ad finem prioris capitis, quo de omnibus locis intra librum α' iteratis nobis disputandum erat, pervenimus. Quo quid demonstrasse nobis videamur ut brevi complectamur: omnibus fere locis excepto uno alterore, in quo tractando nimis meae causae me studuisse non deerunt qui iudicent, Theognidis verba priore loco melius ac fidelius servata sunt quam eo, quo iterantur.

Priusquam autem ad eos versus iteratos, qui in appendice in A tantum tradita inveniuntur, accedamus, quo faciliorem ac tutiorem viam ad eorum naturam indolemque investigandam nobis muniamus, duo disticha tractari opus videtur, quas repetitiones quamvis immutates versuum prioris collectionis esse falso Schneidewin iudicavit. Versus enim 1243 — 1244

Δὴν δὴ καὶ φίλοι ὦμεν· ἔπειτ' ἄλλοισιν ὁμίλει
ἦθος ἔχων δόλιον, πίστιος ἀντίτυπον

tantum abest, ut eidem sint atque v. 597—598:

Δὴν δὴ καὶ φίλοι ὦμεν· ἀτάρτ' ἄλλοισιν ὁμίλει
ἀνδράσιν, οἳ τὸν σὸν μᾶλλον ἴσασι νόον

ut ex eis appareat, quomodo appendicis auctor et magnas versuum partes et vocabula insignia ad suos versus pangendos in suum usum converterit. Hoc loco v. 1243 a v. 597 eo tantum discrepat, quod pro ἀτάρτ' vulgare illud ἔπειτ' substitutum est. V. 597—598 ironice esse intellegendos v. 595: ἄνθρωπ', ἀλλήλοισιν ἀπόπροθεν ὦμεν ἑταῖροι argumento est; sed ut vim eroticam eis attribuere posset, pentameter illi, a quo appendix concinnata est, mutandus erat.

Idem factum esse videmus in v. 1353—1354, quorum prior idem est ac v. 302 mutata forma verbi substantivi in imperativum. Cuius distichi hexameter

Πικρὸς καὶ γλυκὺς ἴσθι καὶ ἁρπαλέος καὶ ἀπηνὴς
λάτρισι καὶ δμωσὶν γείτοσί τ' ἀγχιθύροις,

quo praeceptum datur, qualia apud Hesiodum non sunt rara, usurpatus est, ut initium fieret carminis, quo quam molestum quamque dulce sit pueros amare exprimitur. Perversa igitur atque prava ratione versus Theognidei paulum mutati ita detorti sunt, ut ad rem amatoriam referrentur.

His praemissis iam transeamus ad quattuor illa disticha libri β', quae etiam in libro α' collectionis Theognideae exstant.

Post v. 1278 codex A duo disticha iterat, quorum alterum idem est ac v. 1101—1102, calami tantum erroribus vitiatum.

Ὅστις σοι βούλευσεν ἐμεῦ πέρι, καί σ' ἐκέλευσεν
οἴχεσθαι προλιπόνθ' ἡμετέρην φιλίην.

Quo loco hi versus in priore collectione in A et O exhibentur, recte eos a prioribus separavit Bekker et recte Camerarius cum scriberet ἀτελὲς τὸ ἐλεγεῖον· μέμφασθαι δὲ δοκεῖ τινα αἴτιον γεγονότα τῆς διαλύσεως τῆς τοῦ δεῖνα πρὸς τὸν ποιητὴν φιλίας· οὐκ εὖ συνεβούλευεν ἢ ὄλοιτο, φησίν, ὁ συμβουλεύσας σοι ἀπολιπόντα ἐμὲ φοιτᾶν σε πρὸς ἄλλον poetae sententiam expressisse videtur. Quo consilio hi versus post v. 1275

—1278, quibus sententia de amore sollemnis continetur, additi sint difficile est ad dicendum. Quamvis nihil in eis insit, quod ad puerorum amorem referri debet, tamen erotica quaedam vis eis attributa ideoque versibus additi videntur, in quibus de amore agitur. Accuratis enim Corsenni quaestionibus constat appendicis auctorem e priore collectione permulta in usum suum convertisse. Is autem, qui et integris versibus et versuum partibus et dicendi formulis ad carmina amatoria pangenda usus est, nonne perverso studio adductus id quoque, quod aliquo modo de puerorum amore intellegi potest, arripuisse censendus est? An cum Bergkio putas distichon ex παιδικῶν volumine in priorem locum translatum esse? Vix crediderim.

Quos versus sequitur distichon, quod idem est ac v. 949—950:

Νεβρὸν ὑπὲξ ἐλάφοιο λέων ὡς ἀλκὶ πεποιθὼς
ποσσὶ καταμάρψας αἵματος οὐκ ἔπιον.

Sunt hi versus exordium longioris eclogae prioris collectionis, quae e tribus distichis constat cumque versus, quos laudavi, intellegi non possint nisi tota ecloga imprimisque ultimo disticho lectis, totam exscribere non dedignabimur. Pergit igitur poeta his versibus:

τειχέων δ'ὑψηλῶν ἐπιβὰς πόλιν οὐκ ἀλάπαξα
ζευξάμενος δ'ἵππους ἅρματος οὐκ ἐπέβην
πρήξας δ'οὐκ ἔπρηξα καὶ οὐκ ἐτέλεσσα τελέσας
δρήσας δ'οὐκ ἔδρησ', ἥνυσα δ'οὐκ ἀνύσας.

Quid? quod hos versus Camerarius aenigma existimat et Welcker Jacobsi sententiam secutus aenigmatis sensum ita aperit, ut hunc quoque locum ad pueri amorem referat.

Quotienscunque hos versus legi Homericis luminibus dicendi ornatos, nunquam istuc delapsus sum, quod doctissimi illi viri sibi persuaserunt, sed existimabam et adhuc censeo esse eos versus Theognidis, qui desperatione fractus neque in privata neque in publica vita sibi quidquam successisse

queritur, quidquid enixus esset, frustra laborem et operam se consumpsisse.

Scio etiam alium prioris collectionis locum a Welckero carminibus amatoriis additum esse, v. 959—962

> Ἔστε μὲν αὐτὸς ἔπινον ἀπὸ κρήνης μελανύδρου,
> ἡδύ τί μοι δόκεεν καὶ καλὸν ἔμμεν ὕδωρ
> νῦν δ' ἤδη τεθόλωται, ὕδωρ δ' ἀναμίσγεται ἰλυῖ,
> ἄλλης δὴ κρήνης πίομαι ἢ ποταμοῦ

neque dubito, quin in illis versibus κρήνη de puella, ποταμός de puero accipienda; si quidem extremo ultimi pentametri loco ἢ ποταμοῦ recte legitur neque cum Hartelio in Analectis, quae studiis Vindobonensibus a. 1879 inserta sunt, ἄλλης δὴ κρήνης πίομ' ἐπηετανοῦ aut cum Peppmuellero (p. 7) πίομ' ἀκηρασίου scribendum est. Tamen v. 949—954 Musae puerili attribui posse praefracte nego. Ille autem, qui primum distichon aliorum compage solvit, cum sciret saepius puerum cum hinnuleo comparari, impurum atque obscenum sensum attribuit et post v. 1278 iteravit.

Eodem modo v. 1107—1108, qui suo loco per se stant et poetae querelam continent, in amatorium sensum detorti et v. 1311—1318 ad puerum scriptis additi sunt.

> Ὤμοι ἐγὼ δειλός καὶ δὴ κατάχαρμα μὲν ἐχθροῖς,
> τοῖς δὲ φίλοισι πόνος δεινὰ παθὼν γενόμην.

Cuius distichi pentameter priore loco sic scribitur, in A:

> τοῖς δὲ φίλοις ὁ πόνος δειλὰ παθὼν γενοίμην,

in O

> τοῖς δὲ φίλοισι πόνος δειλὰ παθὼν γενόμην,

at post v. 1318 sic:

> τοῖσι φίλοις δὲ πόνος δεινὰ παθὼν γενόμην.

Vides neutrum codicem veram exhibere lectionem, sed prius codicis A vitium alterius testimonio sublatum est. Quod vero Henricus Jordan (p. 10) utrumque codicem δειλὰ recte

habere putat, quod consulto ex hexametri exordio repetatur, mihi secus videtur. Nisi exemplis probatum erit δειλὰ πάσχειν dici potuisse, δεινά, quod legi iam Camerarius voluerat, recte in iteratione substitutum esse adducar ut credam. Ille autem, qui post carmen quaternorum distichorum ad puerum scriptum (1311—1318) versus 1107—1108, quamvis omnino non spirent amores, iteravit, verbis τοῖς δὲ φίλοισι amasios designari ratus suos versus apte illis vere Theognideis claudi crassa Minerva putabat. Quod si vere statuimus, non est quod Bergkio assentiamur suspicato etiam hos versus ex παιδικῶν sylloge in gnomologiae partem novissimam ab homine malo sedulo translatos esse.

Quoniam iam bis factum esse demonstravimus, ut auctor collectionis carminum in libro β' exstantium versus vere Theognideos quasi clausulam quandam versibus suis eisque ipsis maximam partem ex amplo Theognidis thesauro consarcinatis adiceret, non mirabimur illum distichon Theognideum, cui eroticam vim subderet, repetivisse et cum eo versus de suo promptos coniunxisse. Recte sine dubio Bergkius adnotavit versus post v. 1238 in A traditos, qui eidem sunt atque v. 1151—1152

> Μήποτε τὸν παρεόντα μεθεὶς φίλον ἄλλον ἐρεύνα
> δειλῶν ἀνθρώπων ῥήμασι πειθόμενος

tam arta necessitudine iunctos esse cum his:

> πολλάκι τοι παρ' ἐμοὶ κατὰ σοῦ λέξουσι μάταια
> καὶ παρὰ σοὶ κατ' ἐμοῦ τῶν δὲ σὺ μὴ ξυνίει,

ut alterius distichi subiectum ex δειλῶν ἀνθρώπων petendum esse manifestum sit. Sed prius distichon hinc libro α' insertum esse fieri non potest, ut existimemus.

Sed iam ad finem pervenimus. Si quid disputatione nostra effecimus, hoc comprobasse videmur omnium intra librum α' et β' iteratorum locorum vix unum esse, quo Theognidea carminum forma fidelius quam priore loco ser-

varetur et discrepantias, quae inter scripturas archetyporum et iteratorum versuum recurrunt, maximam partem ab arbitrio eius qui iteravit repetendas esse. Quod si eis, qui harum rerum periti sunt, probavero, satis habebo fundamentum iecisse eis quidem, si qui quasi in campo ab Henrico Jordan et Guilelmo Studemund relicto neque exsultare neque libere vagari, sed ingenii et artis et iudicii sollertiam exercere volent.

VITA.

Natus sum Mauricius Schaefer Wladislaviae (Loslau), oppidulo Silesiae superioris, XXI. die mensis Mai anni MDCCCLVII patre Bernhardo, matre Henrietta e gente Hollaender, ambobus superstitibus. Quibus ut benigno fato vitam in extremam senectutem producere contingat toto animo precor. Fidei addictus sum iudaicae. Litterarum primordiis in patria imbutus auctumno anni 1868 gymnasium regium Ratiboriense adii, quod tunc Gaedkio, deinde Rudolpho Kuenstlero, viro egregie de studiis meis merito, directoribus florebat. Huius viri praematura morte litteris et scholae abrepti memoriam grato animo colere non desinam. Maturitatis testimonio instructus vere anni 1875 Berolinum me contuli, ut a Mommseno inter cives academicos adscriptus philologiae et historiae studiis me dederem. Per octies senos menses scholis interfui, quas habuerunt viri clarissimi: Curtius, J. G. Droysen (†), Hübner, A. Kirchhoff, Lasson, Mommsen, Nitzsch, Prutz, Robert, Steinthal, v. Treitschke, Vahlen, Zeller. Praeterea viri memoriae aeternae J. G. Droysen et Nitzsch, ut historicarum, A. Kirchhoff et Vahlen ut epigraphicarum et philologicarum exercitationum sodalis essem benigne concesserunt. Quibus viris omnibus doctissimis, quorum disciplina eruditus sum, gratias ago candidissimas semperque habebo. Societati academicae philologicae per studiorum meorum quadriennium interfui et bis senos menses praefui. Anni 1880 mense Junio examine pro facultate docendi probatus eiusdem anni auctumno praeceptoribus gymnasii, quod vocant reale, auspiciisque Schwalbii, viri doctissimi et humanissimi, floret, aggregatus sum, ut annum tirocinii in pueris instituendis absolverem. Postquam ibidem per octo annos magistri adiutoris munere functus sum, tandem mense Octobri anni 1889 contigit, ut ordinarii praeceptoris munus mihi mandaretur. —

Sententiae controversae.

I.

Theognis 79—80:

Παύρους εὑρήσεις, Πολυπαΐδη, ἄνδρας ἑταίρους
πιστοὺς ἐν χαλεποῖς πρήγμασι γινομένους

pro *γινομένους* scribendum *γινόμενος*.

II.

Jbidem 969—970:

ἔφθην αἰνήσας πρίν σευ κατὰ πάντα δαῆναι
ἤθεα· νῦν δ᾽ ἤδη ναῦς ἅδ᾽ ἑκὰς διέχω

quod Studemund in scholis pro *ἤδη* commendavisse dicitur, *ἥκης* (cf. Archilochi frg. 42 Hiller) unice verum esse contendo.

III.

In Ciceron. ad Attic. IV, 5, 2 recte scribi puto: sed tamen modici fuimus *ἀποθεώσει* pro *ὑποθέσει*. *M* habet *ΑΠΟΘΩΣΙ* (cf. editionem Romanam principem).

IV.

In Ovidi ep. Paridis v. 291—292:

Vix fieri, si sunt vires in semine morum,
Et Jovis et Ledae filia, casta potes,

semine corruptum est restituendumque **semina.** amorum libri, morum Merkel.

V.

In Ovidi e. P. IV, 9, 25:

Quoque magis noris quam me vulgaria tangant,
spectarem, qualis purpura te tegeret

vulgaria tangant defendi posse nego scribendumque propono:

Quoque magis noris quam me **tua gloria** tangat,
spectarem, qualis purpura te tegeret.

VI.

Quintilian. X, 1. 11: alia vero, quae etiamsi propria rerum aliquarum sunt nomina, τροπικῶς [quasi] tamen ad eundem intellectum feruntur, ut ferrum et mucro. pro aliquarum scribendum censeo: diversarum.

VII.

Ibidem X, 1, 16 ad hunc modum restituo: Excitat qui dicit spiritu ipso, nec imagine animos rerum, sed rebus incendit.

VIII.

In Taciti dial. c. 37 extremo verba, quae defectu laborare primus indicavit Agricola, sic aliquo modo sanari posse puto: quorum ea natura est, ut secura velint, fortia laudent.

IX.

Falso confunduntur L. Voltacilius Pilutus (Suet. gramm. 27 = rhet. 3) sive Vultacilius Plotus (Hieronymus ad Euseb. Chron. 1936 = 673/81) et M. Voltacilius Pitholaus (Macrob. Sat. II, 2, 13). cf. Teuffel-Schwabe, Gesch. der roem. Literatur 5. ed. § 158,3.